- 110 -

NASR SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 110., Nüzûl sıralamasına göre 114., Mufassal sûreler kısmının on beşinci grubunun sekizinci sûresi olan Nasr sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 3'tür.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Rasûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

1-3. "Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve sefer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın geldiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et; O'ndan bağışlama dile, çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir."

Nasr sûresi, İbni Abbas efendimizin beyanına göre Kur'an'ın en son nazil olan sûresidir. Bu sûreden sonra tam olarak müstakil bir sûre inmemiştir. Yani bu sûrenin nüzulünden sonra elbette bir kısım âyetler gelmiştir ama bu âyetlerin hangi âyetler olduğu konusunda ihtilaflar vardır. Buharî ve Müslim'in Bera bin Azib'ten rivâyetine göre kitabımızın en son inen âyeti Nisâ sûresinin son âyetidir. Ama İbni Ab-bas'ın beyanına göre de, Kur'an'da en son inen âyet Bakara'da fâizin haramlığını konu edinen âyettir. Bundan başka Bakara sûresinin 81. âyeti, Tevbe sûresinin 128-129. âyetleri olduğunu söyleyenler de vardır.

İbni Abbas efendimizin beyanına göre Nasr sûresi Kur'an-ı Kerîm'de sûre olarak inen en son sûredir. Rasulullah efendimizin Mekke'de misafir olarak bulunduğu bir esnada, Haccetü'l Veda'da indiyse de yine de sûre Medenidir. Bu konudaki rivâyetlere bakılırsa sûrenin nüzulünden takriben üç ay sonra Rasulullah efendimiz vefat etmiştir.

İbni Ömer efendimizin rivâyetine göre sûre Mekke'de teşrik günlerinin ortasında nâzil olmuştur. Bu sûreyle, sûrenin muhtevasıyla kendisinin Rabbi tarafından huzura çağrıldığını anlayan Allah'ın Resûlü, yürümesi için devesine emretmiş, devesini mahmuzlamış, sonra da devesinin üzerinde ashabına o meşhur hutbesini, veda hutbesini îrad buyurmuştur.

İbni Abbas efendimizden intikal eden rivâyete göre kendisine bu sûre geldikten sonra Allah'ın Resûlü:

"Bu sûre benim vefatımı haber vermektedir, benim vaktim gelmiştir"

buyurmuştur. Bunu duyan Hz. Fatıma annemiz bu haberin üzüntüsüyle ağlamaya başlar. Sonra Allah'ın Resûlü sevgili kızını teselli etmek için: "Kızım üzülme benim ailemden bana ilk kavuşacak olan sensin" buyurur ve Hz. Fatıma annemiz de güler.

İşte bu rivâyetlere göre Rasulullah'ın vefatının imasını taşıdığı içindir ki bu sûreye "Tevdi" sûresi denmiştir. Allah'ın Resûlü bu sûrenin nüzulünden sonra kıldığı her namazının her rekatında:

"Sübhaneke Rabbena vebihamdikellahümmağfirli"

derdi.

"Allah'ım seni hamdinle tesbih ederim. Allah'ım beni mağfiret edip bağışla"

diye Allah'a dua ediyordu. Çünkü bu son sûresinde Rabbimiz ondan böyle yapmasını istiyordu.

Sahâbeden bazıları Rasulullah efendimize gelen bu sûrenin âyetlerinin ifadesinden sevgililerinin gidici olduğunu anlamışlardı. Pişdarlarının Rabbine yürüme vaktinin geldiğini, güneşin gurubunun yaklaştığını anlamışlardı. Zira bu sûrede teşvik edilen ibadetin, tesbihin ve hamdin çoğaltılması sevgilinin ecelinin yaklaşmasının habercisiydi. Çünkü Rasulullah'a gelen emir böyleydi.

Demek ki ecelin yaklaşmasıyla bunlar çoğalmalıdır. Hamd artırılmalı, tesbih artırılmalı, Allah'a kulluk ve ibadet artırılmalıdır. Çünkü yeryüzünde Allah'ın en çok sevdiği, yeryüzünün en şerefli insanı bile olsa, hayatının son günlerinde Allah tarafından kendisine emredilen buydu. Rahmân'ın lütfettiği sonsuz nimetlerine karşı teşekkürle, ibadetle karşılık vermeydi bu. Allah'ın Resûlü Rabbini hamd ile tesbih etmeliydi. Rabbine istiğfarda bulunmalıydı. Zira Rabbimiz ona sonsuz lütuflarda bulunmuştu.

Tek kişi olarak çıkmıştı Mekke'de. Allah'ın Resûlü Mekke'de tek başına ortaya çıkmış ve çevresini Allah'a kulluğa dâvet etmişti. Yapayalnızdı. Kimsesi yoktu, yardımcısı, desteği yoktu. Bu yalnız ve sahipsiz döneminde hanımı Hatice'ye sorar Allah'ın Resûlü:

"Şimdi bu durumda kim inanır bana ey Hatice?"

Şu yalnızlığı bir tasavvur edin... Tebliğ için keşke ömrümüzde bir kerecik biz de duyabilseydik bu kaygıyı! "Kim inanır şimdi bana ey Hatice?" Dünya o kadar geniş ki! İnsan o kadar çok ki! İlişkiler o kadar girift ki! Kurulu düzen İslâm'dan o kadar uzak ki! Allah'ın Resûlü nereden başlasın bu işe?

"Kimse bana inanmazken o inandı!"

derken Hatice anamızı ne kadar sevdiğini anlıyoruz Resûlü Ekrem'in. Taştan adam ararken bir Ebu Bekir'in, bir Ali'nin, bir Bilâl'ın kim bilir onu ne kadar sevindirdiğini anlamaya çalışıyoruz. Kavminin vurdum duymaz kesildiği, akrabalarının sağır bir duvar kesildiği gün-lerde Süheybi Rumi'nin onu ne kadar mutlu ettiğini anlamaya çalışı-yoruz. Çünkü o günlerde müslüman olmak gerçekten çok zor ve teh-likeliydi. Ben müslüman oldum demek âdeta işkenceye adaylığını koymak gibiydi. Tek başına dünyayı omuzlamak isteyen bir Allah nebisine o günlerde omuz vermek cidden büyük cesaret işiydi.

Bakıyoruz o sıkıntılı günlerinde Allah'ın Resûlü kendi evinde, Safa tepesinde, Ukaz'da, Kâbe'nin içinde, İbni Erkam'ın evinde, pazarda, panayırda,

deve güreşlerinin yapıldığı yerlerde, şiir müsabakalarının yapıldığı meydanlarda, taşradan gelen kervanların arasında, insanların toplandığı çadırların içinde. Eşine anlatıyor, akrabalarına anlatıyor, ticaret için gelenlere anlatıyor, Mekkeli müşriklere anlatıyor, anlatıyor. Kavmi, kabilesi kendisine hüsnü kabul göstermeyince taşradan gelenlere: "İçinizde beni koruyacak, bana sahip çıkacak, benim getirdiğim mesajı insanlara anlatmama imkân hazırlayacak kimse yok mu?" diye taştan adam arıyordu.

Ama hayatının sonlarına yaklaştığı günlerde bakıyoruz ki Allah ona sayılamayacak kadar lütuflarda bulunmuştu. Bu sûrede Rabbi-mizin anlattığı gibi Allah ona yardım etmişti, nusretini onunla beraber kılmış, ona zafer üstüne zaferler ve fetihler lütfetmişti. Hem Mekke'nin fethi hem gönüllerin fethi, bölük bölük, grup grup insanların gönüllerindeki küfür ve şirk buzları erimiş insanlar Allah'ın dinine dehalet etmişlerdi. Tek kişi çıkmıştı ama şimdi etrafında dâvâsı için seve seve başını verecek nesiller oluşmuştu.

Bu sûrenin gelişinden hemen sonra ashabına okuduğu tarihi veda hutbesinde karşısında yüz bini aşkın insan vardı. Artık yalnız, korumasız ve ıstıraplı günler bitmişti. Artık işkenceler geride kalmıştı. Artık imanlarından ötürü insanların kızgın kumlar üzerinde dağlanmaları geride kalmıştı. Artık Şi'b-i Ebi Talib'de açlık, susuzluk ve gözyaşlarının hakim olduğu ekonomik boykot anlaşmaları geride kalmıştı. İşte bütün bunları kendisine lütfeden Rabbine karşı hamd ile tesbih ve istiğfar etmesi gerekiyordu.

Rasulullah efendimizin sayılamayacak kadar lütuflara ve nimetlere ulaştırıldığı ve Mekke'de, Suudi Arabistan yarımadasında artık onun dâvâsının önüne çıkabilecek hiçbir engelin kalmadığı, fevç fevç insanların onun dâvetine dehalet ettikleri bir dönemde gelen bu sûre artık Rasulullah efendimizin misyonunun tamamlandığını ve artık irtihalinin yaklaştığını anlatıyordu.

Hz Ömer efendimiz sahâbenin büyükleriyle zaman zaman toplantılar düzenlerdi. Sahâbenin ulularıyla ilim meclisleri oluşturuyordu. Bu meclislere çocukların girmemesine rağmen çocuk yaşta olan Abdullah İbni Abbas efendimizi de alırdı. Sahâbe bunu yadırgadılar da Hz. Ömer onlara bu çocuğun dinde anlayışını, derin ilmini göstermek üzere etrafındakilere sorar: "Söyleyin bana Nasr sûresinden ne anlı-yorsunuz?" Onlar da, "işte Allah'ın yardımı, nusret gelecek, fetih olacak, insanlar fevç fevç dine girecek. Biz bu sûreden bunları anlıyoruz" derler. Onların bu cevaplarını aldıktan sonra Hz. Ömer efendimiz İbni Abbas'a döner ve ona sorar: "Ey İbni Abbas, sen ne anlıyorsun bu sûreden?" O der ki: "Vallahi ben bu sûreden Rasulullah'ın vefat haberini anlıyorum. Rabbimiz bu sûresinde artık onun misyonunun tamamlandığını ve Dâr-ı Bekâya yürümesinin yakın olduğunu anlatıyor" der. Bunun üzerine Hz.

Ömer: “İşte ben bunun için bu çocuğu sizin meclislerinize çağırıyorum. Vallahi bu sûreden ben de onun anladığını anlıyorum” der.

1. “Ey peygamberim! Allah’ın yardımı ve fetih geldiği zaman.”

Allah’ın nusreti, Allah’ın yardımı ve fetih geldiği zaman. Buradaki Nasr kelimesi düşmanlarına karşı Allah’ın yardımı, teyidat-ı İlâ-hiyesi, feth kelimesi de Rabbimizin bu yardımının neticesi olarak ülkelerin ve gönüllerin İslâm’a açılması anlamınadır.

Veya buradaki Allah’ın yardımı, nusratı Rasulullah efendimizin dâvetinin önünü kesmeye çalışan düşmanlarına karşı Rabbimizin ona yardımı, İslâm düşmanlarına karşı onu galip getirmesi, fetihten maksat da Mekke’nin fethidir. Veya kıyamete kadar her bir dönem mü’-minlerine düşmanlarına karşı lütfedeceği yardım ve bu yardım sonucu peyderpey küfür ve şirk ülkelerinin fethidir.

İfadesi geçmiş zamanla ilgilidir. Allah’ın yardımı geldiği zaman. Düşmanlarına karşı Rabbinin yardımı, ama bu yardım zafer getiren, galibiyet getiren bir yardımdır. Burada Rasulullah Araplara ve tüm Ku-reyş’e karşı bir zafer kazanmış oluyor ve bu zafer âyetin ifadesiyle kıyamete kadar da devam edecektir.

Razi diyor ki, “buradaki yardım, istenene ulaşmaya, hayra ulaşmaya yardımdır.” Hani kardeşimiz zalim de olsa mazlum da olsa yardım edecektik ya. Zulmeden, zulmetmek isteyen zalime nasıl yardım edeceğiz? Elbette zulmetmek isteyen zalimin zulmüne yardımcı olmayacağız. Ona böyle yardım etmeyeceğiz de onun zulmüne engel olarak, ellerini bağlayarak yardım edeceğiz. Peki mazluma nasıl yardım edeceğiz? Mazlum ne istiyor? O da elbette zalimin zulmünden kurtulmak istiyor. O halde onu da ondan kurtarmak şekliyle bir yardımda bulunacağız.

Allah’ın yardımı ve zafer, fetih geldiği zaman. Buradaki Allah’ın yardımını ve fethi bir de şöyle anlıyoruz: Nusret, Allah’ın lütuf ve yardımıyla dinin kemale erdirilmesi, Mâide’nin anlattığı gibi dinin tamamlanmasıdır:

“Bugün, size dininizi bütünledim, üzerinize olan ni-metimi tamamladım, din olarak sizin için İslâmiyet’i beğendim.”
(Mâide 3)

Tevbe sûresinin ortaya koyduğu gibi Allah dininin tüm beşerî dinlere, Allah sisteminin tüm beşerî sistemlere galip getirilmesi

“Puta tapanlar hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere, peygamberini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah’tır.”
(Tevbe 33)

Allah’ın yardımı bunlardır; fetih de, dünyaya ait istek ve arzuların gerçekleşmesidir. Veya nusret, kişinin dünyadaki arzularına ulaşması, fetih de kişinin gâyesi olan cenneti kazanması, cennetin kapılarının kendisine açılmasıdır.

Ama en uygun gelen, buradaki yardımın düşmanlarına karşı Rabbimizin peygamberini galip getirmesi, fetih te bu yardımın tabii neticesi olan Mekke’nin fethidir. Çünkü bundan sonraki âyet-i kerîmesinde Rabbimiz bu yardım ve fethin sonucunu anlatırken de Mekke’nin fethinin arkasından gerçekleşen fevç fevç, dalga dalga insanların Allah dinine dehaletlerini haber vermektedir.

2. “Ve insanların Allah’ın dinine akın akın girdiklerini görünce”

Bidâyette olduğu gibi öyle birer birer, ikişer ikişer değil, dalgalar halinde, gruplar halinde, toplumlar şehirler, ülkeler ve milletler halinde fevç fevç Allah’ın dinine girdiklerini gördüğün zaman.

Hicretin 9. yılı Mekke’nin fethinin gerçekleşmesiyle Suudi Arabistan yarımadasındaki tüm toplumların kabileler halinde İslâm’a girdiklerini görüyoruz. Onun içindir ki insanların kabileler halinde, heyetler halinde Rasulullah’a gelerek müslüman olma taleplerinin gerçekleştiği o seneye "Senetü’l Vüfûd" denmiştir. Pek çok elçiler gelmiş, daha önceki gizli gizli ve tek tek müslüman oluşlar artık yerini gruplar halinde müslüman oluşa terk etmişti. İbni Abdilberr der ki, “Rasu-lullah’ın vefatıyla Arabistan’da bir tek kâfir kalmamış hepsi İslâm’a girmiştir.” Tabii müslüman olanlar, gönülleriyle Allah’ın dinine girenler girmiş, buna razı olmayanlar da kerhen Allah’ın otoritesini, Müslümanların varlığını kabul etmek zorunda kalmışlardır. Kendi arzularıyla bu dine girmeyen ehl-i kitaptan da cizye alınıyordu. Din yine Allah’ın oluyordu böylece.

Mekke’nin fethinden sonra bu iş gerçekleşiyordu. Allah’ın yardımı gelip te Mekke’nin fethine kadar Arap kabileler hep beklemeyi tercih etmişlerdi. Gerçi Ebrehe’nin saldırısına karşı Rabbimizin Kâbe’sini nasıl koruduğunu görmüşlerdi, ama yine de kabileler beklemede kalmışlardı. “Acele etmeyip hele biraz bekleyelim. Eğer Muhammed (a.s) gerçekten Allah’ın hak elçisiyse elbette Rabbi ona yardım edecek ve Kureyş’e karşı onu galip getirecektir. Bu iş tebeyyün ettikten sonra gidip ona iman ederiz” diye âdeta kabileler Mekke’nin fethini ve Allah’ın nusretinin gerçekleşmesini bekliyorlardı. İşte bu fetih

gerçekleşir gerçekleşmez tüm civar kabilelerin fevç fevç Allah'ın dinine dehaletleri gerçekleşiyordu.

Fevç fevç, dalga dalga topluluklar halinde Allah'ın dinine giriyorlar. Peki acaba din nedir ve Allah'ın dinine girmek ne demektir? Din, hayat programıdır, yaşam biçimidir. Din bir toplumun uymak zorunda olduğu kanunlar manzumesidir. Bu mânâda komünizm de bir dindir, kapitalizm de bir dindir, sosyalizm ve demokrasi de bir dindir. Bunlar insanların ortaya attıkları bâtıl dinlerdir ve sistemlerdir. Kâfirun sûresindeki:

"De ki Ey kâfirler! Sizin dininiz sizin benim ki de benim olsun!"

Âyeti bunu anlatır. Bakın önce ey kâfirler dedi Rabbimiz sonra da sizin dininiz sizin olsun dedi. Peki kâfirin dini mi olur ki böyle dedi Rabbimiz? Elbette dinsiz, yani kanunsuz, yolsuz sistemsiz bir toplum düşünmek mümkün değildir. Öyleyse sizin kanunlarınız, sizin sisteminiz, sizin hayat programınız sizin olsun benimki de benim olsun demektir bunun mânâsı. Yine Yusuf sûresinde:

"Kralın dinine göre kardeşini alıkoyması Yusuf'a yakışmazdı."

Âyet-i kerîmesinde anlatılan kralın dininden maksat da kralın sistemi ve o toplumda yürürlükte bulunan kralın ceza kanunlarıdır. Öyleyse Allah kanunlarını, Allah yasasını, Allah'ın ceza kanunlarını uygulayan toplum Allah'ın dinindedir, başkalarının kanunlarını, başkalarının ceza yasalarını uygulayan toplum da kanunlarını uyguladığı kimselerin dininde ve onların kulu olmuştur.

Zümer sûresindeki:

"Dikkat edin halis din, katışıksız din Allah'ın dinidir."

âyeti de bunu anlatır. Başkalarının dini de vardır ama onlarınki katışıklı bir dindir. Yani hayatın bazı bölümlerine Allah karışır ama öteki bölümlerine de başkalarının kanunları karışır.

"Allah katında gerçek din Allah'ın dinidir."

âyetinde de ifade edildiği gibi hayatın tümüne karışan din Allah'ın dinidir.

Eğer insanlar hayatlarının tümünde Allah'ın dinine girmezler, Allah'ın gönderdiği Kitabı ve elçisinin sünnetiyle ortaya koyduğu dinden, hayat

programından haberdar olmazlar, dünya hayatı kendilerini aldatıp meşgul ettiği için dinlerinin gerçek kaynaklarıyla tanışamadıkları için, Kur'an ve sünnetten habersiz kaldıkları için kendilerine lehv ve laibi din kabul ederler, oyun ve eğlenceyi din zannederler, yahut insanların ortaya attığı attıkları beşerî sistemleri din, yani hayat programı kabul ederlerse, bu insanlar Allah'ın dinine girmemişler demektir. Veya eğer insanlar kendi indi mütalaalarını, hocadan, hacıdan, anadan, babadan duyduklarını, radyodan, televizyondan duyduklarını, takvim yaprağından okuduklarını, toplumdan ve piyasadan devşirdiklerini kendilerine din kabul ediyorlar ve bununla amel etmeye çalışıyorlarsa, bilsinler ki onlar Allah'ın dinini değil, lehviyyatı ve lağviyyatı kendilerine din kabul etmişler demektir.

Çünkü din, kişinin hayat programının tümüdür. Din, kişinin kendisiyle, Rabbiyle ve insanlarla münasebetlerinin tümünü düzenleyen kanunlar ve kurallar mecmuasıdır. İşte kişi tüm bunları düzenlemek için neye ve kime müracaat ediyorsa onun dininde demektir. İşte böyle dünya kendilerini aldatıp köleleştirdiği için dünya peşinde koşarken dinlerinin temel kaynakları olan Kitap ve sünnetle tanışma imkânı bulamayan, dinleriyle yakından tanışma zahmetinde bulunmayan ve böylece oradan buradan devşirdiklerini kendilerine din kabul eden ve böylece oyunu ve oyuncağı din zanneden kimseler de aslında dine inandıklarını iddia etmiş olsalar da, Allah'ın dinine girmemişlerdir.

Ama dikkat ediyorsanız burada âyet-i kerîmede ***"Dehalu"*** değil de ***"Yedhulune"*** ifadesi kullanılmıştır. Yani mazi sığası yerine muzari sıgası kullanılmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki, sadece o gün bu dine dehalet edenlerle iş bitmeyecek, aksine kıyamete kadar peyderpey insanların Allah dinine girişleri devam edecektir. Yine:

"İnsanları görürsün ki Allah'ın dinine giriyorlar" ifadesinden anlaşılıyor ki, bu dine girecek olanlar sadece Araplar değil tüm insanlıktır. Bu dine insanlar girecektir insan olmayanlar değil. Öyleyse bu dine girmeyenlere, yaratıcılarının hayat programını kabul etmeyenlere insan denmeyecektir. Bu dünyada kendilerini yaratan, Allah'ın kendilerine lütfettiği insani değerlerini kullanamayarak, aklî değerlerini kullanamayarak gönülleriyle Allah'ın dinine teslim olmayanlar yarın zorunlu olarak Rablerinin huzuruna döndürülecekler ve zorunlu olarak Allah'ın yasalarına teslim olmak zorunda kalacaklardır. Tıpkı şu anda zaten zorunlu olarak Allah'ın fıtrî yasalarına teslim olmak zorunda kaldıkları gibi.

Fıtraten zaten her insan ister mü'min olsun, ister kâfir, fark et-mez herkes Allah'ın yasalarına boyun bükmektedir. Herkes istisnasız Allah'ın fıtrat kanunlarına teslimdir. Allah'ın yarattığı bu insan, yaratılış yönünden üşümekte, acıkmakta, uyumakta, yorulmakta, üşümekte ve ölmektedir. Yani insan fıtraten

Allah'ın koyduğu yaratılış yasalarının dışına çıkamamaktadır. İşte insan, fıtrî hayatında böylece Allah'ın yasalarına boyun büktüğü gibi, günlük hayatında da Allah'ın yasalarına boyun bükmek zorundadır. Değilse fıtrî hayatında Allah'ın yasalarına boyun büken bu insan, günlük hayatında başkalarının yasalarına boyun bükerse, hayatının birinde Rabbinin İlâhi yasalarına, ötekisinde de beşer yasalarına teslim olursa, yani iki Rabbi, iki İlâhı olursa, onun fıtrî hayatıyla günlük hayatı çatışma içine girerse, o zaman bu ikisi arasında insan ezilip gidecektir. Çatışan bu iki hayat arasında mahvolup gidecektir.

Bu âyetlerin ortaya koyduğu yardım ve fetih öncesi, Mekke müşrikleri Allah'ın varlığını kabul ediyorlardı. Göklerin ve yerin yaratıcısı olarak Allah'ı kabul ediyorlardı. Göklerin ve yerin hakimi olarak varlığını kabul ettikleri Allah'ın yaratma, rızık verme, mülkün sahibi ol-ma, öldürme, diriltme gibi sıfatlarını kabul ediyorlardı. Ama hem fıtrî hayatlarında, hem de günlük hayatlarında Allah'ın dinine girme, Allah'ın hayat programına teslim olma konusunda diretiyorlar, karşı geliyorlardı. Fıtrî hayatlarında Allah'a teslim oluyorlar, Allah'ın egemenliğini kabul ediyorlar ama günlük hayatlarına inandıkları bu Allah'ı karıştırmamaya çalışıyorlardı. Hayatlarına Allah'tan başkalarının da karışacağına inanıyorlardı. Allah'tan başkalarının dinlerine, Allah'tan başkalarının hayat programlarına tabi olmaya, böylece Allah'tan başkalarına da kulluklar yapmaya çalışıyorlardı.

Ya da din olarak, hayat programı olarak hayatlarının bazı bölümlerinde Allah'ı dinlemeyi ama öteki bölümlerinde de başkalarının dinlerini uygulamadan yanaydılar. Tümüyle Allah'ın dinine girmek istemiyorlardı. Günlük hayatlarında Allah'tan başkalarına da kulluk yap-maları gerektiğine inanıyorlardı. Göklerin ve yerin yaratıcısı olarak Al-lah'ı kabul eden bu insanlar, hayatlarında sadece Allah'ın hâkimiyetini kabul etmiyorlar, Allah'tan başkalarının da hâkimiyetine inanıyorlardı. Ama Mekke'nin fethinden sonra insanlar tümüyle Allah'ın dinine gir-diler.

Böyle bir yardımın, böyle bir fethin sonunda tören, tantana yok. Rabbin huzurunda boyun büküp tesbih vardır, hamd vardır buyurarak bakın Rabbimiz bundan sonra yapılması gerekenleri şöylece sıralayıveriyor:

3. "(Öyleyse ey peygamberim!) Hemen Rabbini hamd ederek tesbih et. Ve Ondan mağfiret dile. Çünkü O tevbeleri çokça kabul edendir."

O halde ey peygamberim, senin lehinde dinini yücelten, sana yardım ederek nusretiyle senin dâvânı galip getiren, Mekke'nin fethini senin için müyesser kılan, sana Kevser'i veren Rabbini tüm bu ikram ve ihsanlarından

dolayı hamd ile tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. O'na istiğfarda bulun. Çünkü Allah dönüşleri çokça kabul edendir.

Yani ey peygamberim, gerek dünya adına, gerekse âhiret adına ulaştığın tüm bu nimetler Allah'tandır. Öyleyse unutma ki hamd da, tesbih de, istiğfar da sadece Allah'a aittir.

Rabbini hamd ile tesbih et ey peygamberim. Çünkü tesbih, Allah'ı tam ve mükemmel kabul etmektir. Öyleyse dininin ikamesi, dâvâsının hâkimiyeti, sisteminin galibiyeti için Allah'ın asla size ihtiyacı olmadığını kabul ederek Rabbini tesbih et. Çünkü tesbih Allah'ı Allah'ın haber verdiği sıfatlarıyla muttasıf bilmektir. Allah kendisini Bakara'da, Âl-i İmrân'da, Nisâ'da, Mâide'de, En'âm'da A'raf''ta nasıl anlatmışsa, hangi sıfatlarla muttasıf olarak bildirmişse işte öylece Allah'a inanmak tesbihtir.

Yani öyle bir Allah'a inanacağız ki tüm yardım ve zafer O'n-dandır. Galibiyet O'ndandır. Dilediklerini aziz, dilediklerini zelil eden O'dur. Hamd sadece O'na aittir. Çünkü O mükemmeldir. O'nda zaaf yoktur, O'nda unutma yoktur, O'nda hata yoktur, O'nda cehalet ve hikmetsizlik yoktur. İşte Allah'a böylece Allah'ın istediği biçimde iman tesbih demektir. O'nu mükemmel tanırken, tüm noksan sıfatlardan da tenzih edeceğiz. O'nu bu şekildeki sıfatlarıyla tanıdıkça da sübhanal-lah diyeceğiz.

Bir de yine tesbih, Allah'a Allah'ın istediği biçimde kulluk yapmaktır. Allah'ın yarattığı gâye istikâmetinde hareket etmektir. Allah bizi ne için var ettiyse, bizi bu hayata ne için getirdiyse o gayenin tahakkuku adına harekettir. Yani bir varlığın yaratılış gâyesi neyse, o varlığın o istikâmette hareket etmesidir. Bir varlığı Allah ne için yarat-mışsa o varlığın yaratılış gâyesi istikâmetinde hareket etmesi o varlığın tesbih etmesi demektir. Bu mânâda suyun akışı tesbihtir, ateşin yakışı, gülün kokuşu, bülbülün ötüşü tesbihtir. Güneşin doğuşu, yağmurun yağışı, gündüzün geceyi kovuşu hepsi tesbihtir.

Veya tesbih Allah'ın tanıttıklarını O'nun tanıttığı gibi tanımaktır. Allah kitabını, peygamberini, hukukunu, ekonomiyi, kılık-kıyafeti nasıl tanıtmışsa tüm bu Allah'ın tanıttıklarını Allah'ın tanıttığı gibi tanımak ve öylece güzelliğine, doğruluğuna inanmaktır. Demek ki Allah'ı Allah'ın kendisini tanıttığı gibi tanıyacak, öylece iman edeceğiz. Allah'ın tanıttıklarını da O'nun tanıttığı gibi bileceğiz, sonra da bunları bildikçe sübhanallah diyeceğiz. Sübhanallah! Ya Rabbi sen ne büyüksün ki böyle muazzam bir hukuk vaz etmişsin! Sübhanallah! Ya Rabbi sen ne büyük hikmet sahibisin ki böyle erkek-kadın ilişkisi belirlemişsin! Sübhanallah, ya Rabbi sen ne büyüksün ki böyle bir kazanma-harcama modeli belirlemişsin! Ya Rabbi sen ne Azîzsin ki mü'minlere, dostlarına izzet kazandırıp düşmanlarını zelil etmişsin! Ya Rabbi sen ne kadar güçlüsün ki

tek kişi de olsa peygamberine Mekke'nin fethini müyesser kılmışsın! Sübhanallah, ya Rabbi sen büyük azamet sahibisin ki bu kadar kısa bir zamanda tüm gönülleri fethettin! Tüm Arabistan yarımadasını bu dâvâ etrafında birleştirdin! Ya Rabbi sen ne büyüksün ki birkaç yıl öncesine kadar müslüman kanı içmeye doymayan bu insanları bu kadar kısa bir zaman içinde gözyaşları ve pişmanlıklarıyla peygamberle kucaklaşır hale getirdin. Sen ne müker-remsin ki kullarına bu büyük ikramlarda bulunmuşsun! diyeceğiz.

İşte böyle bir durumda Rabbimiz peygamberine bunu demesini, bunu anlamasını ve kabullenmesini tavsiye ediyordu. Tabii o zaten bunu biliyordu da onun şahsında kıyamete kadar bizim anlamamızı istiyordu Rabbimiz.

Bir de bu tesbihini hamd ile yapmasını istiyordu Allah. Hamd sadece Allah'a mahsustur. Hamd edilmeye lâyık olan sadece Allah'tır. Çünkü bizi yaratan O'dur, bizi müslüman yapan O'dur, bize bu zaferleri, bize bu fetihleri ihsan eden O'dur. Öyleyse hamd da Allah'a aittir. Övgü ve senâ Allah'a aittir. Övülmeye lâyık tek varlık Allah'tır. Kulluk edilmeye lâyık tek varlık O'dur. Hayat programı uygulanmaya lâyık, razı edilmeye, hoşnut edilmeye lâyık, çektiği yere gidilmeye, rızası kazanılmaya lâyık sadece O'dur.

Hal böyle iken Allah'ı tanımayanlar başkalarına hamd etmeye çalışıyorlar. Başkalarını övmeye, başkalarına kulluk etmeye çalışıyorlar. Allah'ın yarattığı varlıkları yaratana denk tutmaya çalışıyorlar. Kimileri Allah'ın yarattığı maddeyi Allah yerine koyarak Allah'a denk tutuyorlar, kimileri Allah'ın yarattığı kulları Allah makamına oturtarak O'-na denk tutuyorlar, kimileri yeryüzünde O'na arkadaşlar izafe ederek, ahbaplar izafe ederek, vekiller ve yetkililer izafe ederek, kimileri Allah'a çocuklar izafe ederek, kimileri Allah'ın yarattığı ateşe, kimileri ta-şa, toprağa, kadına, kimileri Allah makamına oturttukları insanlara, tâğutlara tapınarak onları Allah'a denk tutmaya çalışıyorlar.

Onların arzularına, onların fikirlerine, onların yasalarına ve hayat programlarına sahip çıkarak onları hamd etmeye çalışıyorlar. Halbuki bunların hepsi birer yaratıktır. Hepsi de Allah'ın yarattığı, hepsi de Allah'ın kulu ve mülküdür. Öyleyse bunların hiçbirisi hamde lâyık değildir. "Ey peygamberim, sen bırak onları da onların sahibine hamd et. Onların tümünün sahibini hamd ile tesbih et. Yani hayatını Allah için yaşa. Hayatını Allah'ın belirlediği biçimde yaşayarak Allah'a ham-dini gerçekleştir" buyuruyor Rabbimiz. Rabbini tanıyan, Rabbinin azametini bilen meleklerin işi ve dâvâsı da budur diyordu.

Çünkü kulun Rabbini hamd ile tesbih etmesi, her şeyi O'ndan bilmesi ve her şeye O'nu etkin ve yetkin bilmesinin ifadesiydi. Ya Rabbi ben Sendenim, benim gücüm kuvvetim, varlığım, gençliğim, aklım, fikrim her şeyim Senden

olduğu gibi bu ulaştığım fetih de Sendendir. Yarın ulaşacaklarım da Sendendir. Benim bu konuda yaptığım bir şey yoktur demenin ifadesiydi bu. Yani tahmid ile beraber tesbih, hayatın Allah'a mahsus kılınmasıdır. Ya Rabbi şu yaptığım işi ben yapmadım, güç kuvvet veren, imkân veren Sensin demektir.

"Bir de ey peygamberim, hem kendin hem de ümmetin için Rabbine istiğfar et, çünkü Rabbin, dönüşleri çok çok kabul edendir" buyurarak Rasulullah efendimizi çokça istiğfara teşvik ediyordu Rab-bimiz. Bunun bir benzerini de Muhammed sûresinde görüyoruz:

"Ey peygamberim, kendinin, inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dile."
(Muhammed 19)

Rabbimiz buyuruyor ki, "ey peygamberim! Bu zaferi ve fethi sana lütfeden Allah'tan başka İlâh olmadığını bil ve hem kendinin hem de mü'min erkek ve kadınların günahları için Rabbine istiğfar et." Evet, biz de hem kendimize hem de mü'min ve erkek kadın kardeşlerimiz adına Rabbimize istiğfar edeceğiz. Yani Rabbimizin efendimize ve onun şahsında bizlere gösterdiği usul gereği bizler de sadece ken-dimizi düşünmeyeceğiz. Cennete yalnız gitme taraftarı olmayacağız. Ama burada bizden istenen istiğfar da şöyle olacak. Biz önce hayatımızın tümüyle Allah'ın dinine girerek, Rabbimizden başka İlâh ve Rab kabul etmeyerek, rızası kazanılacak, uğrunda terlenilecek, yasaları uygulanacak, hayat programı sahiplenilecek Rabbimizden başka Rab ve İlâh olmadığını kabul ederek, O'nun dışındaki tüm sahte tanrıları, tüm yapay tanrıçaları reddederek Rabbimizin mağfiretine, bağışlamasına lâyık hale geleceğiz. Hayatımızla bu hale geldikten sonra da dilimizle Rabbimizden mağfiret talep edeceğiz.

Yine Bakara'da da kazanılan bir zaferin sonunda istiğfarda bulunmamız emredilmektedir.
"Ve Allah'a istiğfar edin, şüphesiz ki Allah Ğafûr ve Rahîmdir."

Yani savaşı kazanınca da estağfurullah deyin. Bunu bize Allah nasip etti, Allah'ın yardımı olmasaydı biz bunu beceremezdik deme adına Allah'a istiğfarda bulunun. Ya da size yüklenen emirler konusunda bir kusurunuz olmuşsa, sizden istediklerimizi yerine getirirken bir eksiğiniz bir ihmaliniz olmuşsa, emri verenin yüceliğine, azametine yakışmayan bir hareketiniz, bir zaafınız olmuşsa Allah'a istiğfar edip o kusurunuzun affedilmesini, o eksiğinizin örtülmesini ve ciddiye alınmamasını Allah'tan dileyin. Veya Allah her şeyin en güzeline, en mükemmeline lâyık olduğu halde sizin yaptıklarınız O'na lâyık değilse O'nun size sayısız lütuflarına karşılık bu eksikliklerinizden ötürü O'na

estağfurullah deyin. “Allah’ım kusuruma bakma, ben ancak bu kadarını becerebildim” deyin. “Ya Rabbi senin için daha güzelini yapmalıydım, ancak bu kadarını becerebildim” diyerek eksiğinizin örtülmesini dileyin. Zaten istiğfarın mânâsı da budur. İstiğfar, Rabbimizden eksiğin örtülmesini, kusurun görmezden gelinmesini, hatanın ciddiye alınmamasını istemektir.

Dikkat ediyorsanız, gerek bu sûrede, gerekse Kur’an’ın başka yerlerinde istiğfarın bir ibadet ve itaatten sonra istendiğini görüyoruz. İcra edilen bir ibadetten sonra bizden istiğfar isteniyor. Yani ya Rabbi şu yaptığım sana lâyık olmadı, bu kıldığım namaz sana lâyık bir namaz olmadı, bu yaptığım Hac İbrahim’in haccına benzemedi, Rasulul-lah’ın haccına benzemedi, kusurumu görme ya Rabbi, eksiğimi tam kabul buyur ya Rabbi, deme adına Rabbimiz bizden istiğfar istiyor.

Yine Bakara’da Rabbimiz kendisinden zafer bekleyen, fetih isteyen İsrail oğullarından da aynı şeyi istemişti:

“Hani hatırlayın, şu karyeye girin demiştik biz size. Ve orada ne bulduysanız, istediğiniz gibi serbestçe yiyin için. Ve kapısından secde ederek girin! Ve de hıtta (Estağfurullah) deyin ki biz de sizin hatalarınızı siliverelim, mağfiret edelim. Bilin ki biz ihsan edenlere artırırız.”
(Bakara 58)

Ey benden zafer isteyen kullarım, bunu size nasip etmem için “Hıttah”, yani estağfurullah deyin. Allah’ım bizi bağışla deyin. Allah’ım bizi affet deyin. Rabbim bize mağfiret et deyin. Eğer siz böyle Benim büyüklüğümü, Benim bu işe lâyık olduğumu ve kendi küçüklüğünüzü, kendi kusurlarınızı anlar, Bana yönelir, zaferi Benden beklerseniz, Ben de ihsan edip muhsince davrananlara artıracağım. Yani daha çok nimet vereceğim. Veya affedeceğim, diyordu Rabbimiz. Yani Ce-nab-ı Hakk’ın bunlara böyle bir yol gösterisi var. Gelin hıtta deyin ki sizi affedelim, mağfiret edelim, diyordu Rabbimiz. Biz sizi affedeceğiz, yeter ki siz Bana bir yönelin. Allah karşısında takınmanız gereken tavrınızı takının, diyordu.

Sizin haliniz günah işlemek, Benim durumumsa bağışlamak, öyleyse müracaat edin Bana. Af dileyin Benden, Benim büyüklüğümü kabullenin, Benim karşımda küçüklüğünüzü takının, Bana karşı vakarınızı, edebinizi takının, Bana yönelin ki Ben de sizi affedeyim buyuruyor. Kur’an’ın pek çok yerinde Rabbimiz kullarını tevbeye ve kendisine yönelmeye çağırır.

Allah’ın yardımı gelip de fetihle kucaklaşınca, insanların kalplerinde de fetihler gerçekleşip fevç fevç Allah’ın dinine girdiklerini görünce, yani dünyada tam istediklerine ulaşınca Rabbimiz peygamberinden âhirete yönelmesini,

yaptıklarını dünya adına, dünyada nimetlerine ve dünya rahatına ulaşma adına değil de Allah adına yaptığını ortaya koyması için Rabbini çokça hamd ile tesbih etmesini ve çokça istiğfarda bulunmasını emretmektedir. Çünkü kim olursa olsun, makamı, mansıbı ne olursa olsun kullarından hiçbirisinin asla O'na lâyık kulluk yapamayacağını, onun için de sürekli kendisinden kusurlarının, eksiklerinin örtülmesini istemesini emretmektedir. Sonunda da kendisinin yönelişleri çok çok kabul ettiğini ortaya koyarak böyle bir hayat yaşayan kullarına ne büyük mükafatlar hazırladığının müjdesini vermektedir.

Sûrede üç nimet ve bu nimetlere karşılık üç de görev istenmektedir. O gün Rasulullah efendimize ve beraberindeki şerefli mü'-minlere, bugün bize, yarın ve kıyamete kadar da bu yolun yolcularına lütfedilen üç nimet şunlardır:

1. Nasrullah. Allah'ın yardımı,

2. Bu yardımın sonunda gerçekleşen fetih.

3. Bu fethin sonunda insanların kalplerinde gerçekleşen fetih ve insanların fevç fevç Allah'ın dinine girmeye başlamaları.

İşte Rabbimiz mü'min kullarına lütfettiği bu nimetlere karşılık onlardan üç görev istiyor.

1. Tüm bu nimetleri kendisine lütfeden Rabbini hamd etmek,

2. O'nu tesbih etmek,

3. Ve O'na istiğfarda bulunmak. Sonunda da kullarının bu yönelişlerinin karşılığı olarak Rabbimizin kabulü ve hazırladığı mükafatlar.

Öyleyse bizler de bunu asla unutmayacağız. Bir fetihle, bir zaferle kucaklaştığımız zaman, dinimiz ve kulluğumuz adına biz başarıyı solukladığımız zaman, Allah'ın yardımını bizimle beraber hissedip O'-nu razı edecek bir sonucu elde ettiğimiz zaman hemen ilk işimiz bunun kendimizden değil Rabbimizden olduğunu, O'nun yardımı olmasaydı bunu asla beceremeyeceğimizi ortaya koymak üzere hamd ile Rabbimizi tesbih etmek olacaktır. Bunlar benden değil sendendir ya Rabbi, diyerek O'nu hatırlayacak, O'na yönelecek ve O'na hamd edeceğiz. Sonra da bu yaptıklarımızı yeterli bulmayarak, eksiklerimizi, ku-surlarımızı, zaaflarımızı, ihmallerimizi gündeme getirerek bunları gör-mezden gelmesi, bunları ciddiye almaması ve örtüvermesi, örtbas edivermesi için Rabbimize estağfirullah diyeceğiz.

Bu fetih illa da bir şehrin, bir ülkenin fethi değildir. Mesela gittiniz bir yere ve oradaki Allah kullarını cennete kazandırma adına bir çalışma başlattınız. Allah kullarını kitaplarıyla tanıştırma, elçilerinin sünnetiyle buluşturma ve onların cehennem yollarına barikatlar koyup cennet yollarını açma adına bir çalışmanın içine girdiniz. Baktınız ki bu gayretleriniz sonucunda kısa zamanda insanlarda büyük değişiklikler gerçekleşti. İnsanlar Allah'ın kitabına ve Rasulullah'ın sünnetine yöneldiler. İçkiyi, kumarı, tesettürsüzlüğü, İslâm dışı hayatlarını terk edip Allah'a kulluğa yöneldiler. Allah'ın yardımı ve nusretiyle gönüllerde büyük fetihler gerçekleşti. Hemen ilk yapacağınız şey Allah'ı hamd ile tesbih olacaktır.

Ya Rabbi bunlar benden değil sendendir. Eğer sen bu konuda bana yardım edip önümü açmasaydın ben bunların hiç birisini beceremezdim. Sana hamd olsun ya Rabbi diyecek, sonra da bu yaptıklarımızı yeterli görmeyerek, Allah'ın bundan çok daha fazlasına ve güzeline lâyık olduğunu itiraf ederek Rabbimize istiğfarda bulunacağız. "Ya Rabbi affet, çok daha güzelini yapmalıydım. Allah'ım affet çok da-ha fazla insana ulaşmalıydım. Allah'ım affet çok daha samimi olmalıydım" diyerek kusurlarımızı, eksiklerimizi, zaaflarımızı görmezden gelmesi için O'na yalvarıp yakaracağız.

Kimi âlimlerimiz buradaki hamd ile tesbihi şükür namazı anlamına anlamışlar. Onun içindir ki Allah'ın Resûlü Mekke'nin fethinin hemen akabinde iki rekat veya başka rivâyetlerde de dört rekat namaz kılarak Rabbini hamd ile tesbih etmiştir. Bundan sonra da ecdadımız arasında böyle bir fetih sonrası şükür namazı kılmak âdet olmuştur.

Sûrenin gelişinden sonra Allah'ın Resûlü bir hutbe okuyarak başta da ifade ettiğim gibi ashabının, sevgililerinin arasında sanki gidici olduğunu anlamış ve sevgilileriyle vedalaşmak isteyen bir edâyla onlara şöyle buyurmuştu:

"Rabbim kendi katında olanla dünya arasında bir tercihte bulunmak üzere kullarından birini muhayyer bıraktı. O kul da Allah katında olanı tercih etti."

Bu sözlerin ne anlama geldiğini hemen anlayan Hz. Ebu Bekir bir kenara çekilmiş ağlıyordu. Sanki sevgilisini bir daha kıyamete kadar görmemecesine kaybetmek üzere olup ta yüreği ağzına gelmiş ve ona kısık bir sesle az daha kalamaz mısın diyen bir aşığın ıstırabıyla Hz. Ebu Bekir şöyle diyordu: "Ey Allah'ın Resûlü, Analarımız, babalarımız sana kurban olsun!"

Allah'ın Resûlü bu sûrenin nüzulünden zaten çok kısa bir zaman sonra Hakk'a yürüyeceği ana kadar Rabbinin kendisine işaret buyurduğu şekilde

sürekli Allah'ı hamd ile tesbih ve istiğfarda bulundu. Zaten müslümanca yaşanan bir hayatın sonu da elbette böyle olacaktı.

Bu sûre de burada sona erdi. Rabbim sûresinde bildirdiği şekilde iman eden ve bu imanıyla hayatını düzenleyen kullarından ey-lesin. Vel hamdü lillahi Rabbi'lâlemîn.